

* Slovenske „Pohladi“ naznanijo, da bode katolški gimnazij v Nitri zanaprej čisto slovensk (slovašk).

* Kako na Poljskem ljudje radi časopise berejo, se iz tega vidi, da ima „Kuryer Warszawski“ 4500 naročnikov, „Gazeta“ 1800, „Dzennik Warszawski“ pa 1300.

* Korenovsky, eden naj izverstniših poljskih pisateljev, piše novo veselo igro pod naslovom: „Vous i paruka“. Predmet je vzeti iz časa Stanislava Augusta.

* Profesor Šembera našteje sledeče število ljudi, ki govoré česko-slovansko narečje: 1) na *Austrianskem*: na Českem 2.800.000, na Moravskem in Opavskem 1.400.000, na Šleskem 42.000, Spodnjim Austrianskem, in sicer: a) na Dunaji 50.000, b) v okolici 11.200, skupaj 61.200; na Slovaškem in sploh na Ogerskem 1.800.000, v serbski vojvodini 27.000, na vojaški meji 10.000, na Horvaškem in Slavonskem 1200, v Galiciji in Bukovini 2200, med vojaki 100.000; skupaj tedaj 6.243.600; 2) na *Pruskem*: Na Opavskem 48.000, na Opolskem 1100, na Kladskem 2800, v Münsterberku 2600, na Sikovskem 800, na Braniborskem 1200, skupaj tedaj 56.500; na Austrianskem tedaj skupaj 6.243.600 in na Pruskem 56.500.

Polovanje

po nekterih jugo-slavenskih krajih.

Spisal M. Verne.

6. pismo.

Dragi prijatelj!

Iz Planine pelje Dunajska cesta, kakor sim rekel, prek visociga hriba skozi Garčerevc v Logatec. Pri Logatcu se snide z njo druga stranka, v zgodovini nekdanjih časov imenitna cesta, ki čez Hrušico (Birnbauernerwald) v Ipavsko dolino pelje. Hrušica pa je silno velik gojzd na gori, ki je nar nižji del Juljevih planin. To goro, kakor tudi vseh sedanjih Kras do Učke v Istrii, so Rimljani „Odra“ imenovali, in po opomnjeni cesti se je v starodavnih časih kupčijsko blago iz slovitiga Ogleja v Nauport tovorilo, kakor se še dandanašnji ravno tje, namreč na Verhniko, tode po drugi cesti, iz Tersta vozi. Po ti cesti so Rimljani v našo Krajnsko deželo prišli — po ti cesti je šla Teodozjeva vojska, ki je v Ipavi cesarjeviga nasprotnika Maksima otepla in premagala — po ti cesti je derla pa tudi in neki hudo razsajala silovita vojska „šibe božje“ kralja Atila, in še marsikaka druga divja derhal o preseljevanji ljudstev *).

V Logatcu so imeli Rimljani po dolgi poti čez goro in skozi gojzd perve staje; in če je bil terg takčas tako dolg, kakor dandanašnji, so ga po pravici „Longaticum“ imenovali. Logaška okolica je prav prijetna dolina, ktero od vsih strani lepi zeleni griči obdajajo. Tu sim pred nekterimi leti dober nauk dobil, da se na kerčmarske hlapčone ni zanesti. Ko sim se namreč v Godovič peljal, sim v Logatcu prenočil. Ker me je bil pa dež po poti dobro opral, sim konja kerčmarskimu hlapcu priporočil, ker trudnimu se mi ni ljubilo gledati iti, kako ga oskerbljuje. Brezdušnež pa mu ni celo noč nič ali prav malo jesti dal; in ko sim drugo jutro naprej šel, je konj, ki je bil sicer čverstin močan, silniga glada pešal in komaj prazen vozič na Viharše pripe-

ljal. Po pravici povém, da sim bil v strahu zastran kljuseta, ker nisim precej praviga uzroka vganil, temuč menil, da je obolelo. To naj bo tistim v svarjenje, ki se z lastnim blagam, pa brez lastniga strežeta, po svetu vozarijo in potovajo; in prijazno jim svetjem, naj se vselej sami prepričajo, če živina dobí ali ne, česar ji je treba. — Stranska pot, po kateri sim takrat hodil, se snide visoko na hribu z drugo lepo cesto, ki v Idrio pelje.

Idria je zalo, prijazno mestice v globokim kotlu sred visokih hribov, v severno-zahodnim kotu našiga notranjiga Krajnskiga. Mestice šteje čez tri sto nevelic, pa prav snažnih hiš; veliko jih je lesenih, pa vse so lepó pobeljene. Pred mestam teče Idrica, majhna reka, ki se s Sočo združi. Tu, prav pod mestam, ki s svojo majhno okolico do blizu 5000 duš šteje, je slovita rudarija, kjer se živo srebro koplje. Znajdena je bila po primerleji, kakor veči del drugih rudarij, že v letu 1497. Kmaló pa so jo bili Benečani, takrat še silno mogočni, zavohali in se je v letu 1510 polastili, pa cesar Maksimilian I. jih je mende še tisto leto pregnal. V Idriškem gradu se bere še nek napis, ki od Beneške silnosti priča. V letu 1525, tedaj komaj 15 let po Beneškem napadu, je rudarji in celi dolini velika nesreča žugala. Silen potres je bil namreč, komaj četrte ure od Idrie, nekoliko hriba v Idrico poderl, in gotovo bi se bilo v globokim kotlu jezero napravilo, ko bi ne bili kmalo prekopali, da je voda odtekla. Potem je neka družba Solnograščanov (Salzburger) rudo kopala, in še le v letu 1578 je austrijski nadvojvoda Karol, vojvoda Štajarski, Koroški in Krajnski rudarijo pridobil, in od takrat je zmiram cesarska ostala. — Rudarije in njenih podzemeljskih jam in predalov ti nisim v stanu ob kratkim popisati, desiravno sim že trikrat tam bil. Pojdi jo sam enkrat ogledat in se ne boš kèsal.

Iz Logatca pride človek tudi peš v dveh urah skozi gojzd čez hrib lahko na Verhniko, ki je velik, lep terg v zahodnim kotu lepe ravnine, blizu izvirka Ljubljance, tri milje nad Ljubljano. Ta kot je bil že o starodavnih basnoslovnih časih znan in imeniten. Nekdanji Greki so namreč basnovali, da je Jazon, ki je bil v Kolhidu zlati run, in verh tega tudi Medeo, ondašnjiga kralja hčer, si pridobil, pred serditim Kolhiškim kraljem iz Černiga morja v Donavo bežal, in iz Donave v Savo, iz Save pa v Ljubljano, in de je, ko je vidil, da iz tega kota naprej ne more, zastran zime, ki je bila nastopila, nekoliko nižje mesto Emono, sedanjo Ljubljano, sozidal; o naslednji spomladi pa so nek čverstijunaki, njegovi tovarši, ladijo v jadransko morje prenesli in domu jadrali. Kdo ne vé, da je to čez tri tisuč let stara basen! Gotovo pa je, da je bila sedanja Verhnika nekdanj veliko bogato mesto, ki so ga Rimljani Nauport imenovali. Strabon pravi, da je bilo vselitev Tauriščanov na meji nekdanje Norike. Tu je bilo teržišče še neobtesanih narodov severnih krajev; sém so svoje blago nosili in za pridelke bolj južnih dežel, posebno pa za vino menjevali. Ob času Kristusoviga rojstva pod cesarjem Augustam je bil Nauport vojaška založnica ali zakladnica, in od tod so rimski vojaki, ki so se z Dakiani vojskovali, po Ljubljanci in po Savi svoje potrebe dobivali. Pa kmalo potem je bila ta bogata zakladnica razdjana. Po Augustovi smerti so se bili namreč trije Panonski legionari spuntali, in ta punt je Nauport razdjati. Rimska vojska (armada) je imela mnogo čét ali kardel, ki so jih legione imenovali. Vsako kardelo je imelo, kakor zdaj naši polki posebno ime, in je bilo v raznih časih tudi razne moči ali razniga števila; nar večkrat pa je šteló kardelo od 5400 do 6200 pešcov in od 300 do 400 konjikov. Verhte znamenite trume zgol prostih rimskih deržavljanov

* Sv. Hieronim o tem piše: Horret animus, temporum nostrorum ruinas persequi. Viginti et eo amplius anni sunt, quod inter Constantinopolim et Alpes Julias quotidie Romanus sanguis effunditur. Scythiam, Thraciam, Macedoniam, Dalmatiam, cunctasque Panonias Gothus, Sarmata, Quadus, Alanus, Hunus, Vandali vastant, trahunt, rapiunt.

je imela vsaka četa še več tisuč družbenikov. Pod imenom „legion“ si je treba tedaj množico saj deseterih tisuč glav misliti. — Une tri kardela, ki so jih (desiravno je vsako posebno številno in še drugo lastno ime imelo, kakor Legio Octava, Nona in Quinta decima — in Augusta, Hispaniensis in Apollinaris) po deželi, v kateri so stanovali, Panonske imenovali, so šteli tedaj gotovo čez 30 tisuč mož. — Kakšen strah mora biti, ko tolika truma orožjenih odinvja in se spunta! Tak strašen punt je bil po Augustovi smerti tudi v naši deželi, in posebno v Nauportu, ali kakor zdaj pravimo, na Verhnikih. Tacit pripoveduje: „Med tem so trume, ki so bile prej, ko se je punt vnel, v Nauport poslane, da bi poti in mostove in druge reči popravile in napravile, hrup v stajah zvedile, ter zastave pobrale, in bližnje sela in tudi Nauport, ki je bil nekakšno samoblastno mesto, oropale, in svoje vikse (oficirje), ki so se jim zoperstavili, zasmehovale in zasramovale in poslednjič oteple“. — Po tem strašnim razdjanji se Nauport ni nikdar več povzdignil, temuč Rimljani so svoje zakladnice v bližnji Emoni (Ljubljani) napravili, in dandanašnji ni več ne sledu ne tiru nekdanjega Nauporta. Emona je bila pa tudi za take zakladnice res bolj pripravna, ker je bila tri milje bližje Save, in ker ni bila pogostim povodnjem tako podveržena, ko velik močir med njo in Nauportom. To pa je današnjemu tergu vender še ostalo, da se veliko kupčijskiga blaga tu preklada in po vodi v Ljubljano vozi, kar Verhničenam mnogo zaslužka daja.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Ljubljane. V sredo dopoldne je bila vpričo mnogih častitih gospodov udov kmetijske družbe in več družih tudi za narodni napredek kmetijstva marljivih poslušavcev očitna preskušnja 6 učencov kmetijskih šol, kateri, razun eniga zlo počasniga iz 1. leta, so vsi pokazali, da lepo vneti za učenje so si prizadevali po djanskih naukih svojih verlih gosp. učencikov in pridni vaji v delu, kakor tudi po branji predpisanih bukev kmetijstvo razumeti in zapopasti: zakaj se to tako, uno drugač opravlja, da se dobro opravi. 2 sta bila iz 1. leta v učilnici ravno umerliga g. Bogataj-a v Bogenšperku, 4 pa iz družiga leta: 2 v učilnici g. Alojza Urbančiča v Predvoru, 2 pa v učilnici g. Ferd. Trenc-a v Draškoveu. Spraševali so c. k. namest. profesor naravoslovja in kmetijstva g. Karl Dežman, od c. k. deželnega poglavarstva za to preskušnjo določeni komisar, po tem iz kmetijske kemije dva prvošolca tajnik kmet. družbe dr. Bleiweis, štiri drugošolce iz različnih djanskih kmetijskih vednost pa g. dr. Orel, ki je v letu 1848 iz lastniga hvalevredniga nagiba po dovoljenji c. k. ministerstva kmetijski nauk očitno učiti začel, pa po družih opravilih zadržan ga pozneje opustil. Po smerti c. k. učenika kmetijstva dr. Schubert-a je večidel zastal ta jako koristni nauk, ker g. profesor obširniga naravoslovja nikakor ne more vsiga opraviti. Naj bi ne jenjala ta učilnica v Ljubljani, toliko koristna zlasti duhovnim gospodam in učiteljem po deželi! Očitno moramo reči, da bi to toliko bolj obžalovali, ker imamo nad g. dr. Orlam moža, ki popolnoma izveden v teoretičnim in kar še veliko več velja v djanskim (praktičnim) kmetovanji bi bil vès pripraven kmetijstvo učiti slovensko in nemško.

Drugi dan po ti poskušnji pa so bile vpričo mnogih zvedenih kmetovavcov skušnje z novimi drevesi (plugi) in družimi mašinami, ki jih je visoko častiti predsednik kmetijske družbe g. Fid. Terpine lani

v veliki Londonski razstavi kupil, da bi se poskusile in kar bi se dobro poterdilo, naj bi se tudi pri nas vpeljalo. Radostno rečemo, da je bilo veselje viditi, kako marljivo so se izvedeni kmetovavci — v gosposkih in kmečkih suknjah — teh skušinj vdeležili, ker to je edina prava pot koristne in potrebne poprave v domačo deželo vpeljati. Za to pa je naš gosp. predsednik tudi popolnoma mož. Nadusen žive in djanske ljubezni do domovine, in za blagor in napredek kmetijstva in obertnijstva vès vnèt se ne vstraši tudi velicij stroškov, če je treba jih na oltar domovine položiti v njeni prid, kar je ravno ti zadevi spet slavno pokazal, ko je za več kot 1500 gold. v Londonu noviga kmetijskiga orodja nakupil, ki ga sedaj prijazno izroči deželi v poskušnjo. Slava tacimu možu! Drugo pot več od teh poskušinj.

Novičar iz mnogih krajev.

3. dan tega mesca je prišel svitli nadvojvoda Joan po dolgi bolezni popolnoma zdrav na Dunaj. — Včeraj zvečer so pričakovali ruskiga cara na Dunaji; bival bo v cesarskim poslopju, kjer je 40 sòb za-nj pripravljenih. — Ker so osnove prihodnjih postav že večidel gotove, v katerih posvèt so bili deželni poglavarji na Dunaj v ministerstvo poklicani, se bojo ti nek kmalo domu vernili. — Za gotovo se pripoveduje, da posvetovanje gojzdne postave bo c. k. državno svetovavstvo kmalo dokončalo in da bo po tem takim za vse dežele toliko potrebna postava na dan prišla. — Narodska banka, ki izdaja banknote, jih je te dni za 17 milionov očitno sožgati dala, ki so ob veljavnost prišli. — §. 252 že stariga šolskiga zakonika je bil učiteljem vnovič oklican, po katerim jim je prepovedano v kerčmah ali očitnih veselicah gosti ali scer muzicirati. — Popravo mnogih cest v Vojvodini je ministerstvo kupčije dovolilo. — Presvitli cesar je ukazal 200 arabških žebcov za cesarske kobilstva kupiti, katerih 100 je iz Beyruta že na poti, 100 družih pride kmalo za njimi. — Vodja vojaškiga mornarstva v Terstu grof Wimpfen je razglasil povabilo za osnovo milodarne naprave pod imenom „Marianine milodarnice“, ktere namen bo iz zaklada nabranih milošinj podpirati vdove ali otroke taci vojaških mornarjev, ki so 4. marca t. l. v znani nesrečni prigodbi blizo Benetk ob življenje prišli ali ki bojo prihodnjič ob kaki pomorski vojski ali scer kakošnim viharju življenje končali. — V Pragi bojo v spomin tistim vojakom českiga rodú, ki so o poslednjih vojskah smert storili, krasen spominek v podobi veličanskega leva postavili. — Gosp. Berlič, dobro znan pisatelj ilirsk, sedaj oskerbnik škofovih zemljiš v Diakovaru, je unidan kot verin kristian vse napčnosti svojiga „kolendara“ očitno zaverigel in preklical. — Nek inženir je zadel pri sv. Križu blizo Tersta na voliko vodno žilo, ktera obeta Teržacenam dobro pijačo. — Nek Samuel Lämp v Švajcu hoče ljudi oslepariti z neko posebno znajdbo: namreč iz trave in sene mleko umetno napraviti, in scer na pol več kakor se ga od krave po ti povžiti klaji namolze!! Morebiti bo ta Samuel tudi jajca legel. — Sultan je preganjavca kristianov Omer-Pašata v Carigrad poklical; kristiani so veseli tega poturčenca rešeni biti. To se je pa mende zgodilo, ker so tri mogočne vlade sultana resno opomnile: naj stori konec temu preganjanju. — Že dolgo ni v Jeruzalem o veliki noči toliko romarjev romalo, kot letos; le same austrianske barke so 500 romarjev tje odpravile. — V Parizu se sedaj nič družiga ne govori, kakor od tega, kaj se bo 10. maja zgodilo; verjetno je, da bo armada Napoleona cesarja pozdravila — Napoleon pa še ne bo hotel cesar biti.